# ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR: INTERAKTIV USULLAR, MODULLI VA LOYIHAVIY TA'LIM – KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION MODELI

**Современные педагогические технологии: интерактивные методы, модульное и проектное обучение – инновационная модель формирования компетенций.**

**Modern pedagogical technologies: interactive methods, modular and project-based learning as an innovative model for developing competencies**

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika nazariyasi va tarixi magistranti Dehqonboyeva Zarifa Akramjon qizi

**Annotatsiya:** Mazkur mavzuda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritiladi. Interaktiv usullar, modulli va loyihaviy ta'limning o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion yondashuvlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ko'rsatib beriladi.

**Аннотация:** В данной теме раскрывается значение современных педагогических технологий в образовательном процессе. Анализируется роль интерактивных методов, модульного и проектного обучения в формировании самостоятельного мышления, творческих способностей и профессиональных компетенций обучающихся. Также рассматривается влияние инновационных подходов на повышение эффективности образования.

**Annotation** : This topic highlights the importance of modern pedagogical technologies in the educational process. It analyzes the role of interactive methods, modular and project-based learning in developing independent thinking, creativity, and professional competencies of students. The significance of innovative approaches in improving the effectiveness of education is also emphasized.

**Kalit so‘zla**r: Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv usullar, modulli ta’lim, loyihaviy ta’lim, kompetensiya, innovatsion model, ta’lim samaradorligi, ijodkorlik, mustaqil fikrlash.

**Ключевые слова :** Современные педагогические технологии, интерактивные методы, модульное обучение, проектное обучение, компетенция, инновационная модель, эффективность образования, творчество, самостоятельное мышление.

**Keywords :** Modern pedagogical technologies, interactive methods, modular learning, project-based learning, competence, innovative model, educational effectiveness, creativity, independent thinking.

XXI asr ta’lim tizimi "bilim – ko‘nikma – malaka – kompetensiya" zanjirida so‘nggi bo‘g‘inga alohida e’tibor qaratmoqda. UNESCO, OECD va Yevropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyaviy yondashuv bugungi kunda O‘zbekiston ta’lim tizimining asosiy yo‘nalishiga aylandi. Bu esa o‘qituvchilardan an’anaviy "dars o‘tish" uslubidan voz 1 kechib, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni faol qo‘llashni talab etadi. Ushbu maqolada uchta eng samarali texnologiya — interaktiv usullar, modulli ta’lim va loyihaviy ta’limning mohiyati, turlari va kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o‘rni atroflicha tahlil qilinadi.

**Interaktiv usullar: faol ishtirokga asoslangan ta’lim**

Interaktiv (ingl. interactive – o‘zaro ta’sir) ta’lim deganda o‘quvchilarning nafaqat o‘qituvchi bilan, balki bir-biri bilan doimiy muloqotda bo‘lishi, fikr almashishi va birgalikda yechim topishiga asoslangan jarayon tushuniladi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, passiv tinglashda materialning atigi 5-10% esda qolsa, interaktiv usullarda bu ko‘rsatkich 50-80% gacha oshadi.

**Usul nomi Qisqacha tavsifi Qo‘llanish sohasi**

1 Dokumayeva, S. A., & Nurullayev, S. M. (2025). Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarning ta’lim sifatiga ta’siri. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 45(4), 174-177

**Aqliy hujum** Muammoga tezkor, tanqidsiz g‘oyalar to‘plash Yangi mavzu boshlanishi, muammoli vaziyat

**Klaster** Asosiy tushuncha atrofida bog‘liq so‘z va fikrlarni grafik tarzda joylashtirish Mavzuni takrorlash, umumlashtirish

Bumerang O‘quvchilar kichik guruhlarda ishlab, natijalarni almashadi Og‘zaki va yozma nutqni rivojlantirish

**Fikrlar doirasi** Ha2r bir ishtirokchi navbatma-navbat o‘z fikrini bildiradi Bahs-munozarali mavzular

**Rolli o‘yin** Real hayotiy vaziyatni o‘ynash orqali o‘rganish Ijtimoiy fanlar, psixologiya, huquq

**Debat** Berilgan tezisni himoya qilish yoki rad etish Mantiqiy fikrlash va nutq madaniyati

**Keys-stadi** Muayyan vaziyat (case) tahlil qilinib, yechim taklif etiladi Biznes, iqtisod, huquq, boshqaruv

**Zinama-zina (Insert)** Matnni maxsus belgilar bilan belgilab o‘qish (+,-,?,!) Matnli ma’lumot bilan ishlash

**Interaktiv metodlar orqali o‘quvchilarda quyidagi kompetensiyalar shakllanadi:**

· Kommunikativ kompetensiya (gapira olish, tinglay olish, o‘z fikrini aniq ifodalash)

· Ijtimoiy kompetensiya (jamoada ishlash, nizolarni bartaraf etish, rahbarlik qilish)

· Tangidiy fikrlash kompetensiyasi (axborotni tahlil qilish, noto‘g‘ri xulosalarni aniqlash)

· Kreativ kompetensiya (original g‘oyalar yaratish, muammoga yangicha qarash)

2 Qodirov, A. (2021). Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.

Masalan, keys-stadi metodida o‘quvchi real hayotdagi noaniq vaziyatni tahlil qilish orqali tahliliy kompetensiya va qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantiradi. Rolli o‘yin esa empatiya, ya’ni boshqaning o‘rniga qo‘yib o‘ylash ko‘nikmasini shakllantiradi.

**Modulli ta’lim nazariyasi va tamoyillari**

Modulli ta’lim – bu o‘quv materialining alohida, tugallangan va nisbatan mustaqil modullarga (bloklarga) bo‘linishiga asoslangan texnologiya. Har bir modul aniq o‘quv maqsadi, nazariy izoh, amaliy topshiriqlar, o‘z-o‘zini tekshirish savollari, oraliq va yakuniy nazorat turlarini o‘z ichiga oladi.

**Modulli ta’limning asosiy tamoyillari:**

1. Modullilik – har bir mavzu mantiqiy tugallangan modul shaklida taqdim etiladi
2. Moslashuvchanlik – o‘quvchi o‘z qobiliyati va vaqt imkoniyatiga ko‘ra o‘qiydi
3. Onglilik – o‘quvchi o‘z oldiga aniq maqsad qo‘yadi va natijalarni biladi
4. Individual tezlik – har bir o‘quvchi o‘ziga qulay tempda oldinga siljiydi
5. Tayanch bilimlarni nazorat qilish – keyingi modulga o‘tish uchun oldingi modulni o‘zlashtirish shart

**Modul elementi Tavsifi**3

Modul nomi “Kvadrat tenglamalar va ularni yechish usullari”

O‘quv maqsadi Kvadrat tenglamalarni kamida 3 xil usulda yecha olish

Nazariy blok Asosiy formulalar, teoremalar, isbotlar

Amaliy blok 20 ta tipik misol, bosqichma-bosqich yechimlar

O‘z-o‘zini tekshirish 10 ta test va javoblar kaliti

Laboratoriya/amaliy ish Haqiqiy hayotiy masalalarni (masalan, ballistik harakat) tenglama orqali yechish

3 Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017-1054.

Chiqish nazorati Yakuniy test yoki og‘zaki so‘rov

Adabiyot va qo‘shimcha resurslar Video darsliklar, onlayn simulyatorlar

Oliy ta’limda joriy etilgan kredit-modul tizimi aynan shu pedagogik texnologiyaning kengaytirilgan shaklidir. Talaba bir semestrdan ikkinchisiga o‘z bilimini “ko‘chirib” olib o‘tishi, alohida modullarni boshqa universitetlarda o‘zlashtirishi mumkin. Bu esa akademik mobilite va umrbod ta’lim olish kompetensiyalarini rivojlantiradi.

**Modulli ta’limda shakllanadigan kompetensiyalar**

· O‘z-o‘zini boshqarish kompetensiyasi – vaqtni rejalashtirish, intizomli bo‘lish

· Metakognitiv kompetensiya – o‘z bilish jarayonlarini kuzatish va baholash

· Axborot bilan ishlash kompetensiyasi – kerakli materialni mustaqil topish va saralash

· Mas’uliyat kompetensiyasi – o‘z o‘qish natijalari uchun javobgarlik

· O‘qishga motivatsiya – tashqi bahodan emas, ichki ehtiyoj asosida o‘rganish

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, modulli ta’limda o‘quvchilarning bilim sifat darajasi an’anaviy ta’limga nisbatan 25-40% ga yuqori bo‘ladi, chunki har bir o‘quvchi tushunmagunicha to‘xtab, qaytib o‘rganishi mumkin **Loyihaviy ta’lim: nazariyani amaliyotga aylantirish**

.Loyihaviy ta’lim (ingl. Project-Based Learning, PBL) – bu o‘quvchilarning real hayotdagi murakkab muammolar yoki qiziqarli savollar ustida uzoq muddatli ishlashiga asoslangan pedagogik yondashuv. Uning asoschilari Jon Dyui, Uilyam Xerd Килpatrik hisoblanadi. Asosiy g‘oya: “Aytsam – unutaman, ko‘rsatsam – eslayman, amalda bajarsam – o‘zlashtiraman”.

**Loyiha ustida ishlash aniq bir ketma-ketlikda amalga oshiriladi:**

Bosqich Mazmuni Vaqt ulushi

1. Motivatsiya va muammolash Loyiha mavzusini aniqlash, muammoni shakllantirish 10%

2. Rejalashtirish Maqsad, vazifalar, resurslar, jadval, guruh rollarini taqsimlash 15%4

3. Axborot izlash va tadqiqot Adabiyotlar, internet, so‘rovnomalar, tajribalar 25%

4. Mahsulot yaratish Loyihaning moddiy natijasini (maqola, maket, video, platforma, biznes-reja) tayyorlash 25%

5. Taqdimot va himoya Loyiha natijalarini omma oldida himoya qilish, savollarga javob berish 15%

6. Refleksiya va baholash Xatolar va yutuqlarni tahlil qilish, o‘zaro baholash 10%

. **Loyihaviy ta’lim va kompetensiyalar**

Loyiha ustida ishlash o‘quvchida bir vaqtning o‘zida o‘nlab kompetensiyalarni rivojlantiradi. Eng muhimlari:

· Loyihaviy kompetensiya – maqsad qo‘yish, rejalashtirish, resurslarni boshqarish, natijalarni baholash

· Tadqiqotchilik kompetensiyasi – muammoni qo‘yish, gipoteza tuzish, tajriba o‘tkazish, xulosa chiqarish

· Axborot kompetensiyasi – turli manbalardan ma’lumot olish, tanqidiy tahlil qilish, iqtibos keltirish

· Taqdimot va muloqot kompetensiyasi – loyiha mahsulotini omma oldida ishonchli himoya qilish, vizual materiallardan foydalanish

· Hamkorlik kompetensiyasi – jamoada ishlash, nizolarni boshqarish, o‘zaro yordam

Masalan, o‘quvchilar “Maktabimizda plastik chiqindilar muammosi” degan loyiha ustida ishlab, atrof-muhit muammosini o‘rganadi, so‘rovnoma o‘tkazadi, alternativ yechimlar (qayta ishlash punkti, piyola tashish, axborot varaqalari) taklif

4 Helle, M., Tynjälä, P., & Olkinuora, E. (2006). Project-Based Learning in Post-Secondary Education – Theory, Practice and Rubber Sling Shots. Higher Education, 51, 287-314.

qiladi va yakunda ularni maktab ma’muriyatiga taqdim etadi. Bu jarayonda bir nechta kompetensiyalar sinxron rivojlanadi.

Uch texnologiyaning sinergiyasi: bir-birini to‘ldiruvchi model

Interaktiv, modulli va loyihaviy ta’lim bir-birini inkor etmaydi, aksincha, muvaffaqiyatli ta’lim jarayoni uchun ularni uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq.

O‘zbekiston ta’lim tizimida “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun va Kadrlar tayyorlash milliy dasturida belgilangan kompetensiyaviy yondashuv aynan ana shu texnologiyalarni ommaviy joriy etishni taqozo etadi. Shunday ekan, har bir o‘qituvchi, har bir pedagog o‘z darslarida interaktiv, modulli va loyihaviy elementlarni izchil qo‘llash orqali o‘z kasbining haqiqiy ustasiga aylanadi. Va eng muhimi – ular tarbiyalagan avlod ertangi kunning murakkab, tez o‘zgaruvchan dunyosida ishonchli qadam tashlab, jamiyat taraqqiyotining asosiy dvigateliga aylanadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:**

1. Dokumayeva, S. A., & Nurullayev, S. M. (2025). Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarning ta’lim sifatiga ta’siri. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 45(4), 174-177.

2. Ute, N., & Halmuniati. (2025). Project-Based Learning in Elaborating Interactive Media Based on E-Modules for Prospective Physics Teachers. Journal of Educational Technology Innovation and Applications, 1(03), 106–117.

3. Thomas, J. W. (2000). A Review of Research on Project-Based Learning. San Rafael, CA: The Autodesk Foundation.

4. Bell, S. (2010). Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 83(2), 39-43.

5. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record, 108(6), 1017-1054.

6. Azizxo‘jaeva, N. N. (2020). Ta'limda zamonaviy metodlar va ularning amaliyotda qo‘llanilishi. Toshkent: Ilm ziyo.

7. Helle, M., Tynjälä, P., & Olkinuora, E. (2006). Project-Based Learning in Post-Secondary Education – Theory, Practice and Rubber Sling Shots. Higher Education, 51, 287-314.

8. Mayer, R. E. (2001). Multimedia Learning. Cambridge: Cambridge University Press.

9. Qodirov, A. (2021). Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.

10. Abdullayeva, M. (2022). Innovatsion texnologiyalar yordamida boshlang‘ich ta’limda o‘qish savodxonligini rivojlantirish. Toshkent: Ilm Ziyo nashriyoti.